

УДК 502.1

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-280-2-16

МИРОШНІЧЕНКО О.В.

Вінницький національний аграрний університет

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В АПК УКРАЇНИ

У статті представлені методичні засади оцінки екологічних проблем та екологічної політики в агропромисловому комплексі України. Досліджуючи дану тему, чітко простежуються проблеми екологічної політики. У зв'язку з цим надзвичайно актуальними є розробка та обґрунтування методичних засад саме для оцінки екологічної політики. Тому необхідно чітко визначити підхід та засади для спроб вирішення існуючих проблем.

Ключові слова: екологічна політика, оцінка, методичні засади, агропромисловий комплекс, екологічні проблеми, сільське господарство, екологічний вплив.

MYROSNICHENKO O.

Vinnytsia National Agrarian University

METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF ASSESSMENT OF ENVIRONMENTAL PROBLEMS AND ENVIRONMENTAL POLICY IN AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE

The article presents the processes and mechanisms of effective development of agricultural production. Investigating this topic clearly shows the trends of unstable development and structural changes in agricultural production. In this regard, the development and justification of the optimization mechanism is extremely important. Therefore, a comprehensive approach to solving and implementing processes, technologies and mechanisms for optimizing agricultural production is needed. The agro-industrial complex as a whole occupies a decisive place in the economy of Ukraine, as our state is agrarian. This article will propose methodological principles for assessing environmental problems aimed at the development of ecological economy and its improvement. Therefore, there is a need to form new and explore existing methodological principles and principles for assessing environmental problems, their simplification and simplification. Investigating the causes and consequences of environmental problems in the system of agro-industrial complex, it is advisable to follow a certain sequence, ie: to find out the fact of negative ecological impact of industrial facilities operating in different industries on the available natural resources used in agriculture; identify the facts of negative environmental impacts on the environment, which are realized by enterprises in the field of processing and logistics of agriculture; to determine the level of negative environmental consequences caused by the actual agricultural activity. It is necessary to determine the magnitude of the impact of economic entities on the environment, especially the manifestations of the impact on air, water, land and other natural resources.

Key words: environmental policy, assessment, methodological principles, agro-industrial complex, ecological problems, agriculture, ecological impact.

Вступ. Агропромисловий комплекс в цілому в економіці України займає вирішальне місце, оскільки наша держава є аграрною. В даній статті запропоновані методичні засади оцінки екологічних проблем, спрямовані на розвиток екологічної економіки та її удосконалення. Тому виникла необхідність сформувати нові та дослідити існуючі методичні засади та принципи оцінки екологічних проблем їх спрощення їх спрощення та мінімізації.

Метою статті є оцінка екологічних проблем та екологічної політики в агропромисловому комплексі України.

Аналіз останніх досліджень. Екологічна політика та екологічні проблеми АПК України досліджуються багатьма науковцями, такими як В.Н. Герасимович, А.А. Голуб «Методология экономической оценки природных ресурсов», проф. М.М. Ильчук, Т.П. Блажеквич «Економіка природокористування», Н.В. Зіновчук «Екологічна політика в АПК».

Виклад основного матеріалу. Основоположними в діяльності сільськогосподарських підприємств є процеси перетворення на агросистеми екологічних систем. Функціонування сільськогосподарських підприємств реалізується в межах індустріальних агросистем, що характеризуються як нестабільні. Підтримка сталого стану в даних агросистемах потребує застосування додаткових джерел енергії (крім енергії сонця), тобто використання техніки, пального, мінеральних добрив, хімічних засобів рослин та тварин, професійних знань тощо.

Ця потреба зумовлює підтримку взаємозв'язків сільського господарства із деякими підсистемами економічної і соціальної систем та функціонування складного конгломератного утворення, такого як агропромисловий комплекс. Разом із тим, руйнування первісних взаємозв'язків між діяльністю людини в сфері сільського господарства і її природним та соціальним оточенням, й недосконалими та недорозвиненими взаємозв'язками між сільськогосподарською діяльністю, економічною та соціальною системами призводить до утворення екологічних проблем:

- деградації і забруднення земельних та водних ресурсів,
- хімічного і радіоактивного забруднення продуктів харчування тощо.

Досліджуючи причини появи та наслідків екологічних проблем у системі агропромислового комплексу, доцільно дотримуватися визначеної послідовності, тобто:

- з'ясувати факт негативного екологічного впливу промислових об'єктів, що функціонують в різних галузях на наявні природні ресурси, які використовуються в сільському господарстві;
- виявити факти негативних екологічних впливів на стан довкілля, які реалізуються підприємствами сфери переробки і матеріально-технічного постачання АПК;
- визначити рівень негативних екологічних наслідків, спричинених власне сільськогосподарською діяльністю. При цьому слід визначити величину впливу суб'єктів господарювання на стан довкілля, насамперед прояви впливу на атмосферне повітря, водні, земельні та інші природні ресурси (рис. 1) [1].

Рис. 1. Послідовність етапів дослідження причин прояву та наслідків екологічних проблем у системі агропромислового комплексу

Шкідливі екологічні впливи на стан сільського господарства слід визначати за наступною логічною схемою:

- 1) складання переліку промислових об'єктів, що потенційно можуть впливати на сільськогосподарські угіддя;
- 2) визначити склад та обсяги викидів забруднюючих речовин промисловими об'єктами у атмосферне повітря та скидів у поверхневі води;
- 3) визначити склад і обсяги виробничих відходів, які розміщені у довкіллі, зокрема, за рівнем (класами) токсичності;
- 4) визначити зони впливу промислового підприємства (об'єкту) шляхом складання схем розташування сільськогосподарських угідь навкруги промислових об'єктів й зовнішньої та внутрішньогосподарської шляхової мережі (рис. 2).

Аналіз екологічних проблем, зумовлених сільськогосподарською діяльністю, передбачає визначення їх появи, пов'язаної з дією таких чинників: технологічних, технічних, організаційно-адміністративних, інституціональних, концептуальних, економічних.

Кожен із таких чинників зазвичай має свою сферу шкідливого впливу (і прямого, і опосередкованого) та може утворювати деякі синергетичні ефекти. Деякі технологічні чинники викликають утворення мультиплікаційних і кумулятивних ефектів, що зумовлюють більшість сучасних екологічних проблем в системі АПК, які мають детерміновану послідовність прояву.

Інституціональні чинники утворюють відповідне середовище, у якому здійснюється утворення і реалізація екологічної політики в системі АПК. Досліджуючи їх впливи на даний процес, дотримуються наступної послідовності:

- 1) з'ясувати наявність або відсутність чітко визначених і задекларованих в нормативно-правовій базі цілей та завдань екологічної політики в системі АПК;
- 2) проаналізувати екологічне і аграрне законодавство, відповідно, на його адекватність цілям й завданням екополітики у АПК;

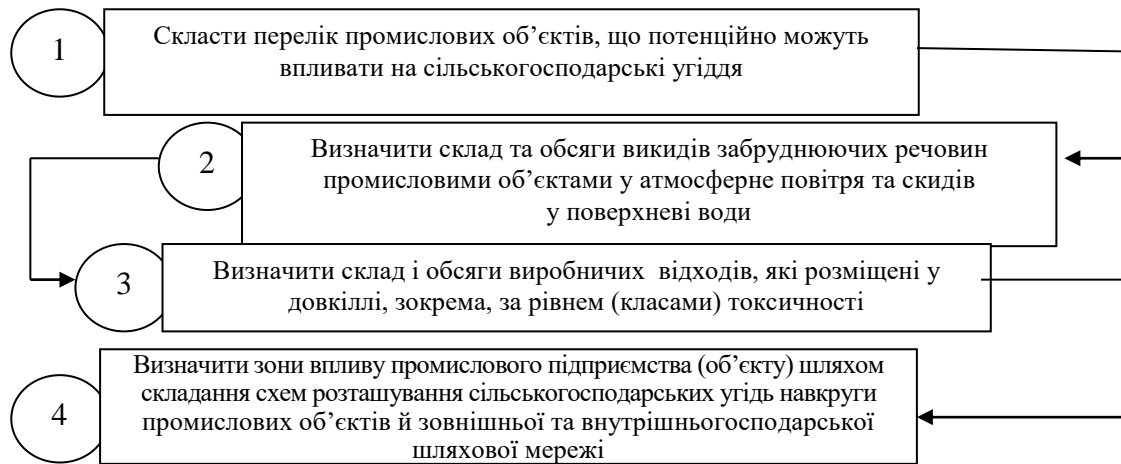

Рис. 2. Логічна схема визначення шкідливих екологічних впливів на стан сільського господарства

3) дослідити організаційну структуру органів державного управління, що забезпечують процес формування і реалізації екополітики в системі АПК відносно розподілу функцій і координації їх дій;

4) визначити синергетичний ефект неофіційних обмежень:

- рівень культури та освіти населення,
- рівень суспільної і індивідуальної свідомості людей,
- стан історичних й національних традицій і звичаїв (рис. 3).

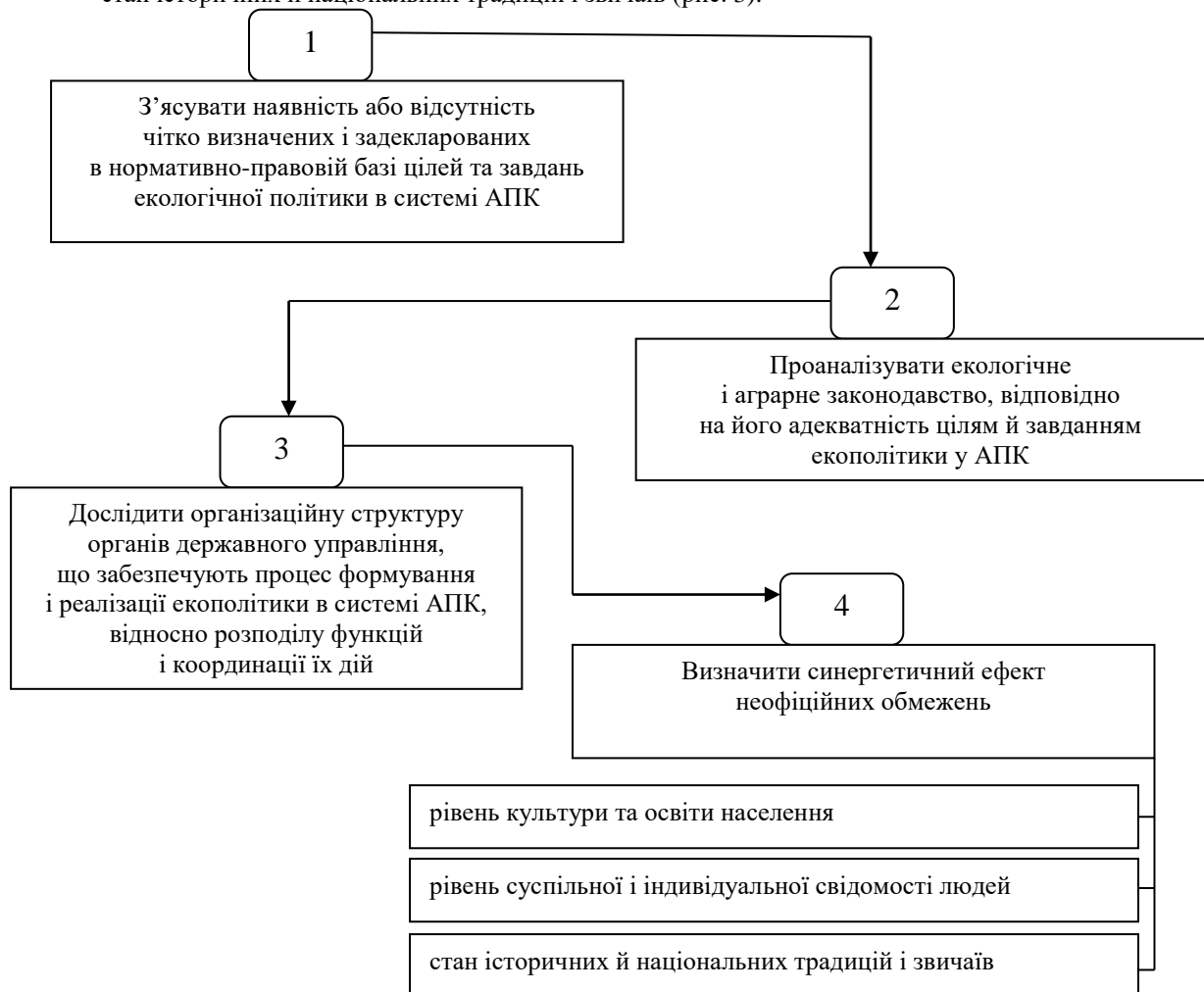

Рис. 3. Механізм впливу інституціональних чинників на утворення і реалізація екологічної політики в системі АПК

Кінцевим результатом здійснюваних заходів з охорони навколишнього природного середовища є зниження вмісту шкідливих речовин в повітрі, у воді та ґрунті, що не буде мати шкідливого впливу на якість довкілля та здоров'я людей.

У практиці світових підприємств і міжнародних організацій, які здійснюють оцінку стану довкілля, виділяють два підходи, що мають принципову різницю у вирішенні цього завдання.

Перший – передбачає, що небезпечні і шкідливі елементи (речовини), які є продукованими в результаті діяльності людини, надходять у навколишнє середовище від підприємств, повинні не мати негативного впливу на навколишнє природне середовище в цілому.

Другий метод – передбачає дотримання встановлених для шкідливих речовин екологічних нормативів (рис. 4).

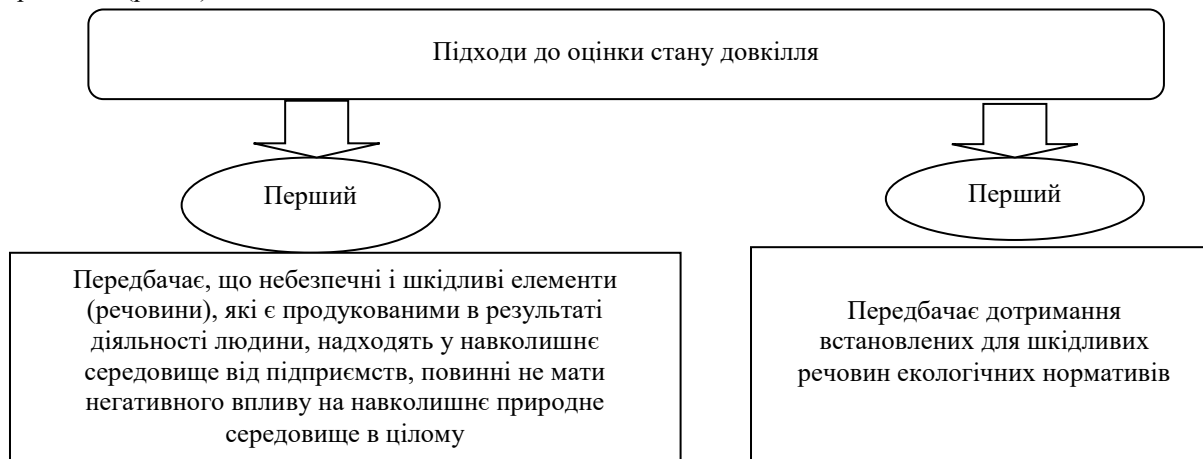

Рис. 4. Підходи, щодо оцінки стану довкілля

Для такої оцінки важливо розуміти значення терміну ГДС. Відповідно до ГОСТу 17.1.1.01-77 гранично допустимі скиди (ГДС) шкідливих речовин – їх маса, що знаходиться у в стічних водах, які являються максимально допустимими величинами для відведення із визначеним режимом у даному пункті водного середовища за одиницю часу із метою забезпечити норми якості води у контрольному пункті [2].

Величина показника ГДС (л/с, л/год. або т/рік) із врахуванням вимог до складу та якості води в водоймищі оцінюється як найбільша величина скиду стічних вод в кубічних одиницях та дозволеної величини граничної концентрації конкретної шкідливої речовини у стічних водах.

Висновки. Остаточною метою є нормування забруднюючих навколишнє природне середовище речовин, що полягає в тому, щоб незалежно від того, які режими природних або антропогенних факторів відчуває середовище, максимальна концентрація різних домішок у повітрі не повинна перевищувати гранично допустимої концентрації у повітрі атмосфери конкретного населеного пункту.

Література

1. Зіновчук Н. В. Екологічна політика в АПК : економічний аспект / Н. В. Зіновчук // ННВК «АТБ». – 2007. – С. 394.
2. Ільїна М. В. Еколого-економічна оцінка ефективності екологічного менеджменту в аграрному виробництві України / М. В. Ільїна // Агросвіт. – 2010. – № 1.

References

1. Zinovchuk N. V. Ekologichna polityka v APK : ekonomichnyi aspekt / N. V. Zinovchuk // NNVK «ATB». – 2007. – S. 394.
2. Iliina M. V. Ekologo-ekonomichna otsinka efektyvnosti ekolohichnoho menedzhmentu v ahrarnomu vyrobnytstvi Ukrainy / M. V. Iliina // Ahrosvit. – 2010. – № 1.

Надійшла / Paper received: 11.03.2020
Надрукована / Paper Printed : 07.05.2020